Josep Pujol, autor del retaule de la capella dels Colls a l'església de Sant Llorenç de Morunys

Manuel Segret i Riu

D'uns anys ençà, des que en Cèsar Martinell en el llibre *Monumenta Cataloniae* atribuí a Carles Morató de Vic la construcció del retaule barroc que la Confraria de la Mare de Déu del Coll féu construir a la seva capella de l'església parroquial de Sant Llorenç de Morunys [1], fou aquesta la creença general, encara que la paternitat no anés avalada per un document acreditatiu que ho declarés palesament. Nosaltres havíem experimentat també aquesta mateixa impressió al contemplar una fotografia del santuari del Miracle de Riner, malgrat que no en quedéssim tan persuadits quan el visitàrem personalment. La grandària de les figures i les proporcions monumentals del retaule ens desorientaren. Altres detalls, però, semblaven demostrar que una mateixa mà havia treballat els dos retaules i finalment accedírem també a creure que ambdós eren obra d'en Morató, encara que la nostra opinió, llecs en la matèria com érem i únicament moguts per la curiositat històrica, no podia pas tenir cap autoritat ni transcendència.

Una de les raons que aportava Cèsar Martinell, a més de les consemblances artístiques que hom hi pugui trobar, era la protecció que el bisbe de Solsona semblava dispensar a Francesc Morató i per conseqüència que hagués pogut influenciar l'elecció de l'artista, cosa que en algun altre cas havia ja succeït. Quant a aquest extrem hem de fer notar que les relacions entre el Bisbe i la Confraria, si bé respectuoses, no havien d'ésser pas massa amistoses en aquells dies. Les pretensions del Bisbe d'exercir jurisdicció eclesiàstica sobre la confraria laical havien donat peu, uns anys abans, a una causa possessòria en la Cúria de Solsona que perdé la Confraria, tot i que defensà amb energia el laicisme de la mateixa, sense fer cas, però, segons sembla per escrúpols religiosos, de l'assessorament dels seus advocats que li aconsellaven presentar la cèdula de renunciació i passar el plet a la Reial Audiència. Dits assessors consideraven impossible que la causa pogués ésser guanyada a la Cúria de Solsona.

Tornant doncs a la identificació de l'autor del retaule, la realitat ha resultat ben altra. Després de molts d'anys de forfollejar l'arxiu dels Colls, on tots crèiem que havia d'existir el document aclaridor de la qüestió o, si més no, algun indici que ens aportés una clariana de llum per descobrir-ne l'autor, a la fi hem tro-

[1] CÈSAR MARTINELL: *Monumenta Cataloniae*, Alpha, Barcelona, 1963, volum XII, p. 70.

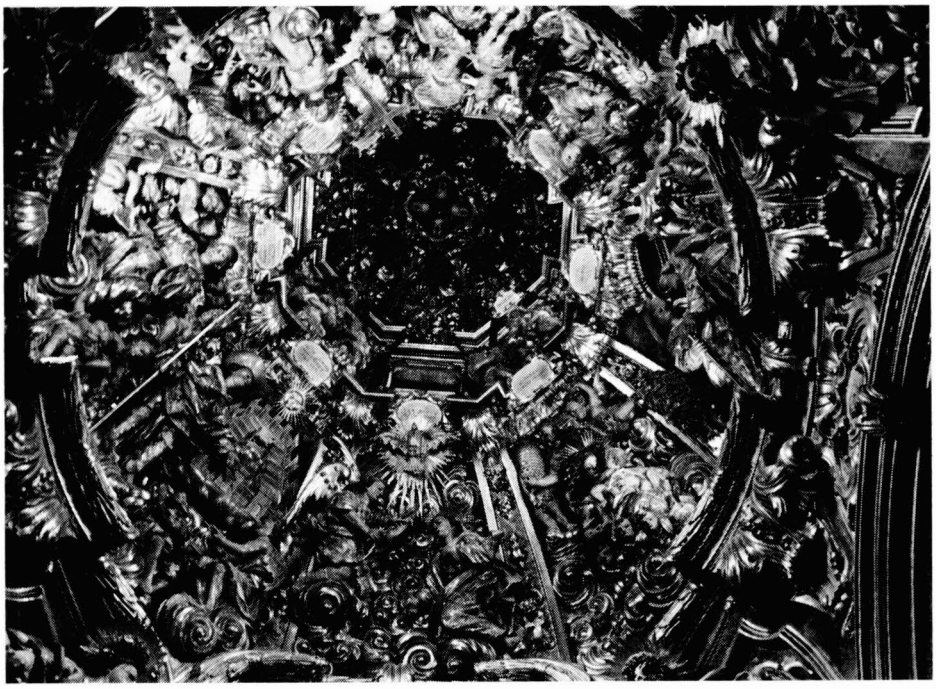

Capella dels Colls a l'església de Sant Llorenç de Morunys

3 bat l'avinença acreditativa pactada entre l'escultor de Folgueroles, Josep Pujol, i els priors de la Confraria, a l'arxiu de Sant Roc en un llibre de rúbriques del notari de Sant Llorenç, Joan Company, corresponent a l'any 1773 [2]. Tret de lleugeres alteracions ortogràfiques, textualment diu així:

«Dia vint y quatre del mes de gener any de la Nativitat del Sr. de mil setcents setanta y tres, en la vila de Sant Llorenç de Morunys, Bisbat de Solsona. Per raó de la fàbrica que se deu executar y fer en la Capella o Altar de la V. Stma. Descolls y en la Collegiata y parral. Igla. de la vila de Sant Llorenç de Morunys del dit Bisbat de Solsona erigida y fundada, qual fàbrica o edifici consisteix en fer o compondre lo altar nou, a saber, fer de nou o compondre tot lo pany de les portes de dalt a baix de dit retaule, compondre y apariar la mesa del mateix retaule, alçar lo dit Altar, la cadira de la V. Stma., vestir lo llanternó o cimbori, fer en ell mitja taronja gran junt amb los tres arcs de dita Capella y vestir lo pany de la paret fins baix, a la part dels bancs Priors de la dita Confraria, y fer-hi complir tot lo demés de la forma y manera està expressat y convingut segons la traça y ara lo paper novament fet, qual paper nou, en atenció d'haver-se corregit o suspés de fer algunes coses continuades en la traça, se deu observar y seguir en tot y pertot com estas y altres coses són més llargament de veure en dita planta y particularment en dit paper novament, com estas y altres coses són més llargament de veure en dita planta ja feta, qual adungtiem (?) se deu observar y seguir, com y los pactes baix escrits y avall continuadors. És estat convingut y pactat entre los Maghs. Joan Vilassaló, Joseph Corominas, Gabriel Pujol y Llorenç Llohis, lo present y corrent any Priors de la damunt dita Confraria de la V. Stma. Descolls. Domingo Pujol y Joseph Graus Administradors de la desús dita y baix escrit obra, elegits y nomenats per los Confrares Capitulars de la mateixa Confraria de una, Y Joseph Pujol, Escultor del poble de Folgueroles, Bisbat de Vich, avui en la present vila de St. Llorenç de Morunys encontrat, de part altra, de que dits senyors Priors y Administradors respective vénen a bé que dit Joseph Pujol, Escultor, prenga a son càrrec lo fer dita obra o edifici amb les circumstàncies, pactes y condicions dalt dites y que avall se explicaran y no menos amb lo preu y pagues que també avall se expressaran, y dit Joseph Pujol, Escultor, ve a bé en prendre a son càrrec lo fer y complir tot lo damunt dit y baix escrit si y conforme dalt està dit y amb los pactes y circumstàncies que avall se explicaran y són del tenor següent: Primerament que en atenció que ja se troba planta y de nou paper fet per dit Joseph Pujol, Escultor, han de comprendre lo Altar nou ha fet, fer lo pany de dit altar o compondre aquell de dalt a baix de dit retaule, compondre y apariar la mesa del mateix retaule y demés com dalt està dit y no menos del modo y forma que deu estar, se dèguia tot complir y observar de la mateixa manera y forma que en dit paper novament fet se expressa, sí y de la manera que en ell se conté. Y més a les infrascrites circumstàncies y pactes següents, a saber: que sia a càrrec de dit Joseph Pujol, Escultor, lo donar còpia del paper ha fet de dits pactes y circumstàncies als dits Maghs. Priors y Administradors, qual paper se dèguia retenir y guardar per lo compliment de dita obra. Item. que sia a càrrec de dit Joseph Pujol, Escultor, lo començar dita obra per tot lo més de maig o de juny del corrent any de mil set-cents setanta y tres, y començada aquella la dèguia continuar sens deixar-ne mà fins a tot son total compliment. Item., que sia a càrrec de dits Priors y Administradors donar y entregar tota la fusta necessària per fer dita obra, tots los claus, ferramenta, aiguacuit y no menos costear a son càrrec les mans de mestre de cases se necessitarà per la mateixa obra y aprenystar-li tot lo necessari, tot a càrrec de dits Priors y Administradors, com y vint lliures per lo lloguer de la casa. Item que sia a càrrec de dit Joseph Pujol, Escultor, lo fer en dita obra les figures següents, a saber: los quatre Doctors de la Igla. amb son bastaixat quiscun als peus; les dotze històries que se troben repartides en la Salve, quals se deuran posar entre la mitja taronja y al pany de la part sobre lo banc dels Priors de dita Confraria; vuit angelets assentats al naixement de la mitja taronja amb les insígnies y als angles de quatre parts de dita Capella los quatre Evangelistes amb quatre bastaixos a sota; dos àngels al llarg de l'entrar a la Capella y amb tot lo demés com dalt està expressat y se conté en lo damunt dit paper, essent a càrrec del dit Josep Pujol lo complir-ho y fer-ho tot amb lo modo y circumstàncias en dit paper comunicades. Item. los dits Priors y

[2] Arxiu de Sant Roc de Sant Llorenç de Morunys. Lligall «Contractes Joan Company 1770-1779».

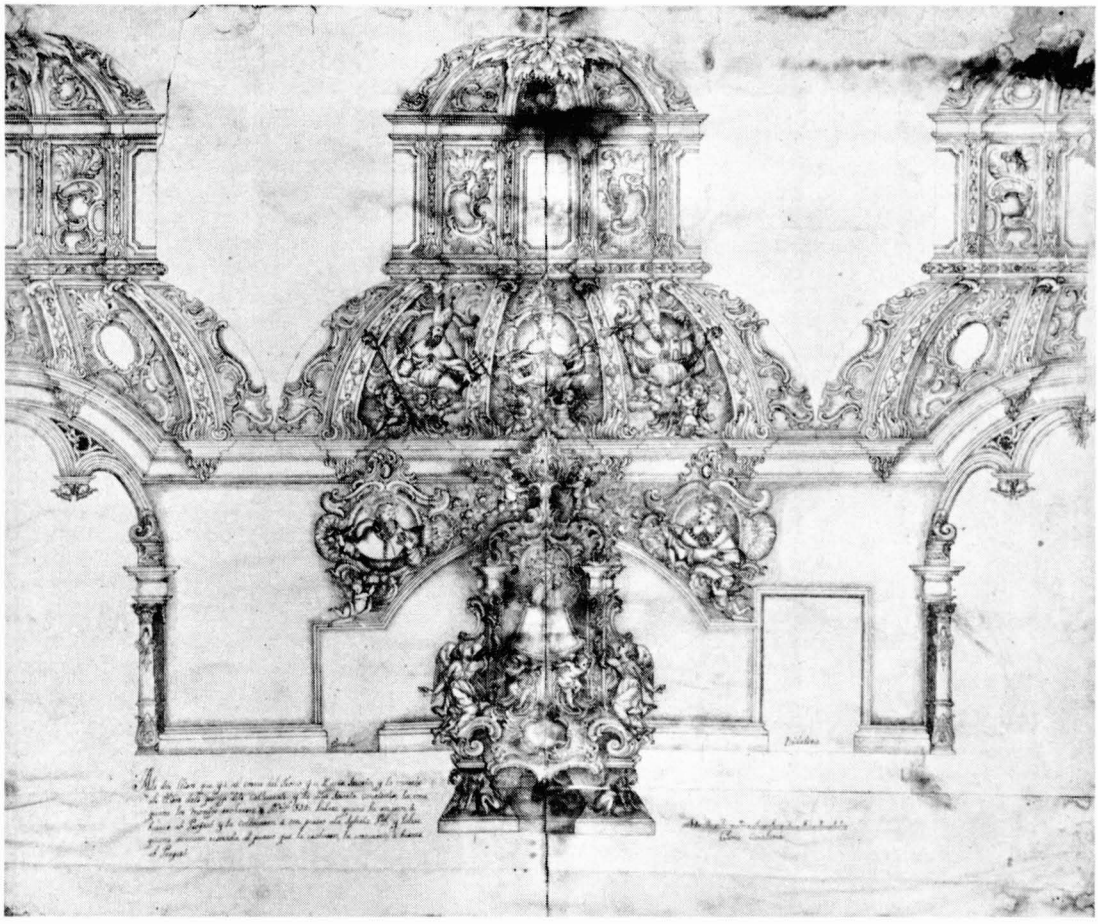
Representació de la Salve Regina

Sis doctors de l'Església, presidits per Sant Llorenç

Administradors se reserven la facultat de poder fer millorar dita obra en lo que ben vist los sia, pagant al dit escultor les millores. Item, que sia a càrrec de dit Joseph Pujol, Escultor, no sols de fer tota l'obra d'escultura, sí y també fer o fer fer a ses costes tota l'obra d'arquitectura y demés a excepció de la de mestre de cases com dalt s'ha explicat. Item, convingut entre dites parts que lo preu per lo qual dita obra se li és lliurada y baix s'expressarà, los dits Priors y Administradors lo pagaran en esta forma, a saber: amb quatre pagues, la primera de tres-

centes lliures Bars. en ser l'Altar plantat y guarnit en lo lloc acostumat. La segona de siscentes lliures en ser l'obra al peu de la mitja taronja. La tercera de siscentes lliures en haver vestit dita mitja taronja fins al llanternó y la quarta de siscentes lliures acabada l'obra. Item, que a més de dites quatre pagues, del preu avall escrit los dits Priors y Administradors volen reservar-se quatre-centes lliures y dites quatre-centes lliures no s'entregaran al dit escultor fins estar visurada o reconeguda l'obra de lo que se reserven la facultat de fer-la visurar y reconéixer si és conforme al promés en dit paper amb les circumstàncies conegudes, no obstant prometen dits Priors y Administrador fer-la reconéixer, en cas los aparéguia, encontinent finida dita obra, y reconeguda, en cas no li trobien menoscabo, entregar dites quatre-centes lliures al dit Escultor, a més de les damunt dites quantitats o quatre pagues dalt dites, però si se troba faltar en dita obra, volen sien esmenades y pagades les dites quatre-centes lliures que per lo dit fi se les volen retenir dits Priors y Administradors y a més si les faltes fossen de major quantitat, tot lo que importaran dites faltes sia a càrrec del dit Pujol, Escultor, lo esmenar-lo de sos propis béns sens faltes llegítimes. — Item, és pactat entre dites parts lo haver de firmar acte de tot lo damunt dit y pagar son salari per iguals parts. I amb dits pactes dits Srs. Priors y Administradors entreguen dita obra y fàbrica al dit Joseph Pujol, Escultor, y no sens ell ni d'altra manera. Prometent ferli tenir y valer tot lo damunt dit amb totes les clàusules estipulades y en semblants actes posar acostumades. Lo preu del present preufet o avinença y ajust és Dos mil cinc-centes lliures Bars. pagadores en lo modo, forma y manera dalt en los pactec expressats, tot lo que prometen pagar dits Priors y Administradors al dit Escultor en los terminis y ocasions dalt expressades, sens dilació ni excusa alguna amb restitució y esmena de los danys y gastos amb lo acostumat salari de Proz. (?) dins la present vila de Sant Llorenç de Morunys cinc sous, y fora deu sous respectivament Bars. Y a més prometen restituir tots los danys y gastos que acerca tot lo demostrat a dit Joseph Pujol, essent tot o als seus cerca les dites coses los esdevindrà patir. Y per complir tot lo demt, ne obliguen a dit Escultor y als seus, tots y sengles bens rèdits i drets de dita Confraria de la V. Sma. Descolls, no emperò los seus propis per tractar cosa agena, mobles i immobles haguts y per haver. Renunciant a qualsevol dret o llei a ells cerca les dites coses favorable y a la gent de dret. Y present lo dit Joseph Pujol, Escultor, accepta lo dit preufet o avinença per lo damunt dit preu y amb los pactes y condicions dalt dites y no menos expressades en lo paper dalt calendat o mencionat y promet als dits senyors Priors y Administradors y als seus en dit respectiu ofici successors, la dita obra amb tots los damunt dits pactes y segons lo paper dalt tot mencionat fer y complir y aquella començar en lo temps dalt expressat y fer aquella sens deixar-ne mà una vegada començada, qual com dalt està dit deu començar-la y promet executar-lo per tot lo mes de maig o juny propvinent y corrent any mil set-cents setanta y tres, tot lo que promet atendre y complir y observar sens dilació ni excusa alguna, amb restitució y esmena de tots los danys y gastos y amb lo acostumat salari de Proz. (?) dins la present vila de St. Llorenç de Morunys cinc sous, y fora deu sous respe. Bs. y a més promet restituir y esmenar a dits Srs. Priors y Administradors damunt dits o verdaderament a dita Confraria, tots los danys y gastos y despeses que a ells o a dita confraria cerca les dites coses los esdevindrà patir, sobre dels quals n'han ells y los seus en dit nom creguts de la paraula o a lo menos de sol simple jurament ningun altre género de prova requerit. Y per atendre y complir totes les damunt dites coses obliga a dits Priors y Administradors o a dita Confraria, tots y sengles béns y drets seus, mobles y immobles haguts y per haver encara que de drets privilegiats drets y accions suas universals. Renunciant a la llei o en dret que diu: Que la acusació de juramentantes de sa prestació se pot revocar y no valer y a tot altre dret y llei que valer y ajudar cerca les damunt dites coses li puga, y a la llei que prohibeix la genl. (...) — Prometent y jurant a Déu nostre Senyor y a los Sants Quatre Evangelis contra les dites coses ni alguna de ellas fer ni venir per qualsevol causa o raó. Y nosaltres les dites parts quedam cercionades o advertits, per lo Notari baix escrit, que del present acte se'n ha d'haver raó en la oficina de He. y Ps. del cap de Partit de la Ciutat y no menos en lo Cap de Partit del Corregiment de ahont és hb. dit Joseph Pujol, Escultor, dins lo termini d'un mes y sens que prescindísquia est requisit no ha de donar fe contra les Hs. y Ps. ni podem usar de ell judicialment per perseguir-les en virtut del manat per sa Magt. (que Déu gde.) en força de la Reial Pragmàtica novament en lo any de mil set-cents seixanta y vuit publicada. Y així ho firmen dites parts en la present vila de St. Llorenç de Morunys, Bisbat de Solsona y Ducat de Cardona,

Projecte del cupulí i tron de la Verge, presentat per Josep Pujol a la consideració dels Priors (Museu del Patronat de la Vall de Lord de Sant Llorenç)

en mà y en poder del Notari baix escrit, dia, mes y any dalt calendat. Essent presents per testimoni instrumentals lo Rnt. Francesc Pujol pre. y vicari perpètuo de la Igla. Collegiata y parl. de la vila de St. Llorenç de Morunys y Joan Pintor pagès y paraire de la mateixa vila los dos, del dit Bisbat de Solsona a estas coses convidats y pregats. Y coneguts per mi Joan Company Notari damunt dit y així escrit, tots los damunt dits contraents se subscriuen menos dit Llorenç Llohis, Prior, qui per no saber no se suscriu y per ell y de sa voluntat y en presència altre dels testimonis damunt dits juntament amb mi dit y baix escrit Notari de que fas fe. = Joan Vilassaló, Prior. = Joseph Corominas, Prior. = Gabriel Pujol, Prior. = Domingo Pujol, Administrador. = Joseph Graus, Administrador. = Joseph Pujol, Escultor. = Per dit Llorenç Lluhis, Prior, y de sa voluntat Francesch Pujol Pbre. y vicari. = En poder de mi Joan Company, Notari Públich de la vila de St. Llorenç de Morunys, Bisbat de Solsona. =»

Al marge hi ha la següent anotació:

«Eix. pap. 8 dia 8 prg. = Tomada razón del prnte. a los fols. 181 y 182 del libro primero en el Negº de Hs. y ps. de la Ciudad de Cervera a diez y seis de Febrero de mil setecientos setenta y tres. = Tomás Balius y Marot.»

Pels detalls que ens dóna el contracte, no pot haver-hi cap dubte en identificar l'actual retaule amb el contractat l'any 1773. Les referències són prou precises, encara que millorades amb algunes figures suplementàries que no hi són citades, com per exemple el sant Llorenç de la part central, sota la lluerna del cupulí de la Verge, tenint, dos per banda, els quatre doctors de l'Església que cita el contracte, i les es-

cultures a tot cos de dos sants —avui desaparegudes— emplaçades sobre dues mènsules situades gairebé, encara que més avançades, sota l'arc trifoliat que emmarca la peanya i tron de la Verge — que és la part més mutilada de tota l'obra escultòrica —, per les quals figures cobraria en Josep Pujol el sobrepreu previst per millores, a més de les 2.500 lliures estipulades. De l'escriptura i pactes entre ambdues parts, sembla deduir-se que en Pujol havia ja dibuixat anteriorment una traça del retaule que no satisfaria prou als Priors o potser al presentar un nou projecte van desestimar l'anterior per massa senzill, ja que ens parlen de «*...paper novament fet, qual paper nou en atenció d'haver-se corregit...*». Aquests dos projectes, nosaltres els identifiquem amb dos dibuixos que es conserven en el museu del Patronat de la Vall de Lord de Sant Llorenç, els quals representen la part arquitectònica i decorativa des de la primera andana fins als llanternons dels cupulins. Al primer, ideat a base d'una ornamentació vegetal de ramatges i volutes que enquadra els diversos plafons o llisos — estructura molt semblant a la decoració de la part inferior que cobreix els pilars del retaule, part que potser ja estava començada d'acord amb el primer projecte—, l'escultura figurativa n'és gairebé absent del tot, mentre que al segon hi veiem ja els quatre doctors de l'Església — el sant Llorenç no hi és representat encara —, tot el tron de la Verge i una llegenda marginal que explica les històries que han d'anar-hi representades. No fóra res d'estrany que la Confraria, per ventura enlluernada per la grandiositat del retaule del Miracle que feia pocs anys que havia enllestit en Morató i que estava a la fase final del daurat, es decidís pel projecte més sumptuós i ric, esculturalment parlant. Assenyala el contracte que el preu d'escultura i direcció era de 2.500 lliures, a les quals hem d'addicionar-hi els treballs extraordinaris i totes les despeses de materials, mestre de cases i dauradors. En resum, una suma de força importància.

En una anterior ocasió havíem ja sospitat que l'escultor del retaule dels Colls podia no haver estat en Morató i sí en Josep Pujol o algun altres dels escultors residents a Sant Llorenç l'any 1769 [3]. Pel que fa al daurat podríem igualment atribuirlo als dauradors relacionats en la documentació del seu temps: Ramon Moliner, qui daurà el cambrí del Santuari de Lord, resident a Sant Llorenç [4] i propietari d'una casa fora del Portal de la Canal, al costat del rentador de llana, com també de dos horts [5], relacionat als cadastres de 1792-93 amb personal al seu càrrec, el qual l'any 1789 daura el retaule de Sant Joan al Santuari del Paller (Bagà), retaule obrat per la família Pujol; Pau Bosc Casaramona, de Vic, resident a Sant Llorenç, on hi bateja sis fills a partir de 1792, potser operari o fadrí d'en Moliner; o bé Pau Basil, testimoni en diverses escriptures de l'any 1784, probablement de la nissaga dels Basil de Vic, estirp de dauradors molt coneguda als segles XVII i XVIII. Podria molt ben ésser de la mateixa família un tal Felip Basil, que pintà uns quadres pel cambrí del santuari de Lord [6]. El moviment de dauradors a Sant Llorenç és, en efecte, inusitat durant l'últim quart de centúria.

Josep Pujol, el nostre escultor, pertanyia a la segona o tercera generació d'una família de mestres fusters i escultors originària de Gurb i tras-

[3] M. SEGRET I RIU: *Aportacions a la Història de la Vila de Sant Llorenç de Morunys i Comarca* (Borsa d'estudi «Francesc Martorell i Trabal» de l'Institut d'Estudis Catalans, any 1971).

[4] J. F. RÀFOLS: *Diccionario Biográfico de Artistas de Cataluña,* Millá, Barcelona 1953, vol. II, p. 192.

[5] Arxiu de Sant Roc, Capbreu de 1784.

[6] RÀFOLS: Obra cit., vol. I, p. 96.

La Visitació

lladada a Folgueroles. El retaule de la Mare de Déu del Roser de Matamargó és donat a fer l'any 1727 a Segimon Pujol — pare d'en Josep —, escultor de Gurb, mentre que un dels lliuraments a bon compte, tres anys posterior, el situa ja a Folgueroles [7]. Segimon fou també autor dels retaules del Roser de Taradell i Vilatorta i de l'altar major de Folgueroles [8]. Quant a en Josep Pujol hem vist que a l'any 1769 resideix a San Llorenç, no sabem si eventualment, però sí que s'hi establiria amb tota la família l'any 1773, o abans, perquè el 25 de març del mateix any bateja a la parroquia de la vila el seu primer fill piteu anomenat Joan i encara n'hi bateja tres més: Anton (6 març 1775), Pere (29 desembre 1776) i Domènec (10 maig 1782). A l'Anton hem de considerar-lo el seu novè fill, puix els cadastres de 1792-93 [9] ens aclareixen que «*No paga personal por gozar del Privilegio de padre de doce hijos*», però paga una lliura i deu sous per un tros de terra d'una cabuda de dues quarteres i sis quartans, situat sota el Puit i a prop del Prat del Mas, que havia comprat l'any 1781 per 150 lliures [10]. En Josep Pujol era casat amb Teresa Santaló. Dels fills del matrimoni en sabem el nom de nou o deu: Segimon, Francesc, Josep, Mariàngela, Cecília i els quatre nascuts ja a vila, i potser un tal Lleí del qual en parlarem més endavant. Els tres primers treballaven, alhora, al taller del seu pare: en Segimon com a mestre, en Francesc com a fadrí i en Josep com a aprenent, a més de l'operari Genís Solà, també de Folgueroles, classificat com a fadrí escultor. Segimon Pujol i Santaló, poc després de l'arribada a Sant Llorenç, es casa amb Cecília Galí, filla del notari apostòlic Josep Galí. D'aquest matrimoni els llibres de baptismes n'enregistren sis fills, cinc noies i un noi, el primer dels quals, Mariàngela, neix ja el 22 d'octubre de 1775. La germana d'en Segimon, anomenada també Cecília,

[7] JOAN SERRA I VILARÓ: *Baronies de Pinós i Mataplana,* vol. III, p. 229 i 230.

[8] J. F. RÀFOLS: Obra cit., vol. II, pàgina 394.

[9] Arxiu de Sant Roc. Lligall «Processos i Repartiment Cadastre segle XVIII».

[10] Ibíd. Capbreu de 1784.

9

Un altre detall del cupulí

es casa amb Joan Galí, sagristà de la parròquia. El 23 de desembre 1805, l'escultor dels Colls perd la seva muller Teresa. Pocs anys més tard, el 22 de juny 1809, davalla ell a la sepultura i el 30 d'abril 1811 ho farà el seu fill Segimon. La família Pujol arrela i forma escola a Sant Llorenç. Ja no són coneguts pels Pujol de Folgueroles, ans bé, pels Pujol de Sant Llorenç. La tradició familiar perdurà fins més enllà dels seus néts. De Josep Pujol Galí, nét de Josep Pujol, el llibre d'òbits ens diu que «*fou mort el dia 19 de gener 1823*», dia de l'arribada del general Rotten i vigília de la crema de la vila ordenada pel general. Mossèn Serra i Vilaró precisa que, segons referències orals recollides, fou afusellat i que amb la seva mort quedava extingida la tradició dels escultors Pujol a Sant Llorenç [11]. Pel que pertoca a aquesta opinió hem d'aclarir que quedaven encara altres Pujol escultors, possiblement germans o cosins de l'afusellat: en Francesc i en Josep, dels quals el llibre d'òbits en registra diversos albats, dos per a en Francesc (1811 i 1817) i un per a en Josep (1826), data, aquesta, posterior a l'afusellament del seu homònim. Cal recordar que el renom de «Ca l'Escultor» ha perdurat gairebé fins al segle actual.

Josep Pujol, a més del retaule dels Colls (1773-1784), treballà, que sapiguem, a la capella de la Mare de Déu del Socors d'Agramunt (1764), construí el retaule de Sant Antoni dels pares Caputxins de Berga (1777), els de Sant Joan (1785) i Santa Teresa (1786) del santuari del Paller de Bagà, el del santuari de la Mare de Déu de Cabrera (1789), i l'altar de la Verge del Cor de Roda (1789). Serra i Vilaró li atribueix també la capella del Sant Crist de Bagà (1769-70). En algun d'aquests retaules, si bé traçats per ell, l'escultura corregué a càrrec del seu fill Segimon i «*sos companys o fadrins*», com són els dos del santuari del Paller i molt possiblement el de Sant Antoni de Berga. En Segimon és autor també del grup de la Pietat de la capella dels Dolors de Puigcerdà (1807), i creiem que també del retaule de Sant Miquel d'Odèn. J. F.

[11] Joan Serra i Vilaró: Obra cit., volum III, p. 247.

Ràfols ens parla d'un tal Lleí Pujol, mestre pintor i daurador de Sant Llorenç de Morunys, que els anys 1793-1800 treballà a la parroquial de Santa Maria de Puigcerdà [12], que molt bé podria tractar-se d'un germà de Segimon i possible daurador dels Colls. A Josep Pujol i Galí hom li atribueix el tabernacle del Natzarè i també és molt possible que un dels Pujols fos l'autor del magnífic Sant Antoni Abad, obres que fins l'any 1936 foren venerades en la parroquial de Sant Llorenç.

La capella dels Colls, acabada de daurar l'any 1789, profusament il·luminada de poc temps ençà, destaca per la magnificència d'abundosa escultura escampada arreu de l'altar, parets, arcs i pilars. És tot un conjunt harmònic, sense solució de continuïtat, si bé tardà, concebut encara en un barroc popular, amb algun detall pessebrístic, com diu Martinell, no gens afectat per l'academicisme imperant a finals del segle XVIII, el qual no havia tingut entrada a la comarca. L'arquitectura, encara que no descuidada, resta ofegada per l'exuberància escultòrica. Tot el retaule és una exaltació mariana que en Pujol estudià conscienciosament, investint-lo d'abundants al·legories i símbols, que bé cal conservar i restaurar, vistes les desmesurades pèrdues d'art barroc que ha sofert Catalunya.

[12] J. F. RÀFOLS: Obra cit., vol. II, pàgina 394.